

“Világ proletárjai, egyesüljetek!”

Dialektika

A Marx Károly Társaság időszaki lapja

X. évfolyam 4-5. (103-104.) szám

2006. április-május

**KÖSZÖNTJÜK MÁJUS ELSEJÉT,
A MUNKÁSOSZTÁLY NEMZETKÖZI SEREGSZEMLÉJÉT!
EMLÉKEZZÜNK A GYŐZELEM NAPJA 61. ÉVFORDULÓJÁRA!**

A MUNKÁS SZOLIDARITÁS NEMZETKÖZI ÜNNEPE

Május elseje 1890 óta a munkásosztály nemzetközi szolidaritásának ünnepe. A II. Internacionálé alakuló kongresszusa 1889-ben kimondta, hogy a munkások minden országban és minden városban – egy meghatározott napon – egyidejűleg követeljék a 8 órás munkanap bevezetését. A nap kiválasztását az döntötte el, hogy az AFL már előbb, 1888-i kongresszusán elhatározta, hogy az 1886-os *chicagói véres események* emlékére, 1890 május 1-én agitációs kampányt indít követelése megvalósításáért.

Magyarországon 1890-ben ünnepelte a főváros és több vidéki város munkássága május elsejét. A fővárosban csak 1899-ben engedélyezték első ízben a felvonulást. Az ünnep fő jelszavai: a 8 órás munkanap, munkásvédelmi törvények, majd a századfordulón az általános választójog követelése.

1919. május elsején a Tanácsköztársaság vörös virág- és zászlódíszbe öltözött fővárosának utcáin százezernyi felvonuló ünnepelte az első szabad május elsejét.

Az ellenforradalmi Horthy-rendszer időszakában az MSZDP és a szakszervezetek majálisokat és helyi szakmai ünnepségeket rendeztek. A munkásosztály harcaira, konkrét feladataira a KMP röplapjai mutattak rá. A kommunista szervezőmunka több esetben harcos tüntetéssé tette ezekben az években a munkásünnepet.

1945 az első szabad május 1 éve. Akkor vált Magyarországon is hivatalos munkaszüneti nappá, amikor az ország minden városában, községében felvonulásokon,

népünnepélyeken vett részt a lakosság minden rétege. Különös jelentőségük volt az 1957. május elsejei ünnepségeknek, ahol a dolgozó tömegek hitet tettek a szocializmust építő népköztársaság és kormánya mellett.

Az 1989-90 évi rendszerváltás után a magyar és nemzetközi munkásmozgalom válságos időszakba lépett. Magyarországon a nagy tömegeket mozgató felvonulások megszűntek, egyre inkább majálisokká váltak a május elsejei munkásünnepségek. Kivételt képeznek a jelenleg is a szocializmus építésén dolgozó országok munkásosztályai. Tapasztalható az Európában és a világ más kapitalista országaiban élő munkásság, és különösen a latin-amerikai országok munkásainak küzdelmei eredménye szerinti május elsejék ünnepelésének lelkesítő tényei.

Hazánkban jelenleg az országgyűlési választások kampány-hangulata határozza meg a május elsejei ünnepségek előkészületeit. A forradalmi munkáságnak nem kis szerepe van abban, hogy százezres voksai segítségével a polgári bal-liberális koalíció pártjai kaptak bizalmat az antikomunista, nacionalista, diktatórikus jobboldallal szemben. Reméljük, hogy a választások második fordulója megerősíti ezt az eredményt.

Remélhetjük, hogy a forradalmi és a polgári baloldal kilábal jelenlegi válsághelyzetéből, és a jövőben ismét régi fényében ragyoghatnak a május elsejei ünnepségek, a munkásszolidaritás.

Ferencz Lajos

A GYŐZELEM NAPJA

Európában, 1945. május 9-én, elhallgattak a fegyverek. Hitler utódja, Dönitz tengernagy utasítására Jodl tábornagy Reimsben aláírta a kapitulációról szóló okmányt, majd *Sztálin kívánságára* (miután a háború fő terheit a Szovjetunió viselte) az aktus május 9-én Berlinben megismélték. *Keitel vezértábornagy szignójával megpecsételődött a hitlerizmus sorsa.*

A német fegyverletételt méltán nevezhetjük *a világtörténelem egyik legjelentősebb eseményének*, hiszen véget vetett egy csaknem 6 esztendeig tartó háborúnak, melynek ideje alatt közel 60 millió ember pusztult el, nem szólva azokról, akik egy életen át viselik (viselték) magukon a háború következményeit.

Bár a világ nagy reményeket fűzött a békéhez, azóta sem volt nap, hogy valahol, Afrikában, Ázsiában, Latin-Amerikában, a Balkánon, a Közel-Keleten ne szólnának a fegyverek. Az imperializmus természete nem változott. Nem lehet kétséges: a háború és a fasizmus gyökerei közösek. Az imperializmus számít az ellenállás növekedésére – ezért tartja készenlétben és használja fel – a maga fasiszta rohamcsapatait. A “szabadság”, a “demokrácia” védelmével törnek világuralmi céljaik felé.

A Marx Károly Társaság feladata, hogy erejéhez, lehetőségeihez mérten hozzájáruljon *minden antifasiszta erő összefogásához*. Ezért a Vezetőség a mostani választásokon is azt javasolja a Társaság tagjainak, szimpatizánsainak, hogy a második fordulóban is *menjenek el szavazni, és szavazzanak az antikomunista, nacionalista, diktatórikus jobboldali erők ellen, szavazzanak a bal-liberális koalíció pártjai jelöltjeire.*

F.L.

Rozsnyai Ervin:

Haza-sürgető

Tetszhalálból itt eszméltem,
fénylő, bár sovány időkben.
Hazám volt itt, úgy emlékszem,
igaz, még csak készülöben.
Magam is készültem akkor
valami pelyhedző jóra.
Mire is? Tán visszhangképpen
egy-két dalra, bátrabb szóra.

Ma már nem tudom a járást,
csak vaktában botorkálok,
leskel rám, hogy elbuktasson,
tátott gödör, halál-árok.
Csupa rémség, idegenség –
nincs-világban mit keressek?
Behálózna, rámtapadna
híg napok, ragacsos estek.

Miféle gonosz varázs ez:
hazám bukva, sülyedőben,
üreei mérget fújnak
nincs-világban, szörny-időkben,
szája romlással parázslík,
bomlott dühöt eregetve,
bekormozza a mezőket,
füstöt hány a kék egekre.

Bizony, már ideje volna
suhintani élesebben,
kifürkészni a mikéntjét:
hol markoljam, merre kezdjem?
Aligvoltból sosemvoltba
hol visz ösvény, van-e térkép?

Mormolok, csak úgy magamban,
valami könyörgés-félét.

“Jöjjön el a szabadító,
aki bennünk készülődik,
ne siessen, ne is késsen,
és ne talpig hófehérben,
mint a csipkézett mesékben:
vasban jöjjön, harci vértben,
elszánások hajnalán,
vágjon neki nagy-merészen,
hogyha szennyben, hogyha vérben,
lándzsát fogva, döfni készen,
sárkányölő jobbkezeben,
keljen át a hadak útján,
át az óperencián –

homlokán egy csillag égjen,
csillag égjen homlokán.”

Választás után, új kormányciklus előtt

A Fidesz által vezetett jobboldali ellenzék a kormányváltás kieroszakolása és saját hatalomra kerülése érdekében választási kampányában bevetett minden eszközt: populista demagógiát, antikommunizmust, nacionalizmust, pánikkeltést, és fenyegetést. A szocialista-liberális kormánykoalíció választási kampányában minden eszközzel azt igyekezett bizonyítani, hogy a jövő korszerű és sikeres Magyarországot ő, és csakis ő képviseli. A választás két fordulóját bizonyította, hogy a szavazók többsége a kormánykoalíciónak hitt. A listás szavazást 1 százalék különbséggel az MSZP nyerte a Fidesz-KDNP lista előtt. A második fordulón eldőlt az is, hogy a 176 egyéni mandátumból 103 mandátumot a kormánykoalíció szerzett meg, s mindössze 69-et a jobboldali ellenzék. Az új parlamentben a kormányzó pártok meggyőző többséggel (210 képviselő) rendelkeznek a Fidesz 164 és az MDF 11 képviselőjével szemben. A jobboldali Fidesznek az a terve, hogy átvegye a kormányt és a hatalmat, meghíúsul.

A kormánykoalíció győzelmében és a Fidesz kudarcában meghatározó szerepet játszott a baloldali és demokratikus erők széles összefogása. A baloldali erők felismerték, hogy a Fidesz hatalomra kerülése alapjaiban fenyegeti a polgári demokrácia intézményeit, a Fidesz antikommunizmusa mögött demokráciaellenesség rejtőzik, a Fidesz szövetsége a szélsőjobboldallal utat nyit az ordas eszméknek és fokozza a fasiszta veszélyt, a Széchenyi tervnek álcázott klientúra-politika a szegényebb rétegekkel szemben a vagyonos rétegeknek kedvez, a szakszervezet-ellenes politika a munkások érdekvédelmi képességét gyengíti, az idegenellenesség szítása a tőkés kizsákmányolás osztálytermészetéről tereli el a figyelmet. A széles baloldali és demokratikus összefogás megállította a jobboldal nyomulását és megakadályozta hatalomra kerülését. A második fordulón a baloldali pártok és társadalmi szervezetek többsége a jobboldallal szemben a legtöbb helyen a szocialista párt jelöltjét támogatta. Csak Thürmer Gyula bízta arra a híveit, hogy maradjanak otthon, amivel hallgatólágoosan a Fidesznek nyújtott támogatást.

A szocialista-liberális kormány mandátumát a választás egy újabb kormányzati ciklusra meghosszabbította. A kormányprogram és az új kormány összetétele most alakul ki. Most, és a következő hónapokban dől el, ígéreteiből mi fog megvalósulni a gyakorlatban. A megalakuló kormányra máris több irányból nehezedik nyomasztani.

A jobboldal természetesen továbbra sem adja fel a harcot. A választási vereség után gyorsan igyekszik rendezni sorait,

fogást keres az új kormányon, ami nem túlságosan nehéz, s hosszú hadjáratba kezd a hatalom meghódításáért a legközelebbi választáson. Fő eszmei-politikai fegyverei előreláthatóan továbbra is a populizmus, nacionalizmus, antikommunizmus, klerikalizmus lesz. A jobboldal elleni politikai harcban a széles összefogás szükségessége tehát továbbra sem kerülhet le a napirendről.

A magas költségvetési hiány, az államháztartás nehéz helyzete, a sürgető reformok, a koalíciós kényszer a kormányzásban fokozzák a neoliborális gazdaságpolitika nyomását. Ilyen irányba hat az euróövezethez történő csatlakozást sürgető konvergencia-program is. A nemzetközi tőkés körök sietve benyújtják a számlát a kormánynak nyújtott, illetve nyújtandó gazdasági és pénzügyi támogatásért, hitelekért, zöldmezős beruházásokért és fejlesztésekért.

A kormányra nehezedeó jobboldali és neoliborális nyomást baloldali nyomással lehet és kell ellensúlyozni. A kormányhoz való viszonyunkat annak tettei határozzák meg. Támogatjuk azokat a gyakorlati törekvéseit, amelyek a dolgozók és a nyugdíjasok helyzetének javítására, új munkahelyek létesítésére és a munkanélküliség mérséklésére, a szegénység csökkentésére, a rászorulókat fokozott támogatására, a kiáltó szociális különbségek csökkentésére, a demokrácia kiszélesítésére, a szakszervezetek jogainak biztosítására, a természet védelmére, a fogyasztói érdekvédelemre, az egészségi ellátás, az oktatás fejlesztésére és egyenlő hozzáférhetőségének biztosítására irányulnak. Bíráljuk ugyanakkor a szükséges reformok terheit a dolgozókra hárító neoliborális gazdaságpolitikát, az ügyintézésben tapasztalható bürokráciát és korrupciót. Követeljük a nagy vagyon és a tőkejövedelmek fokozott megadóztatását, az olcsóbb igazgatást, olcsóbb parlamentet és kormányzatot. Követeljük, hogy a kormány a törvény erejével határozottabban és következetesebben lépjen fel az ordas eszmék hirdetésére és terjesztésére ellen, a fasiszta veszély ellen.

Míndez feltételezi a baloldali társadalmi szervezetek önálló aktivitását. Társadalmunkban a baloldali társadalmi szervezetek ma sok tekintetben mostohább feltételek között működnek, mint a jobboldali, konzervatív, nacionalista, klerikális beállítottságú társadalmi szervezetek. Elvárjuk, hogy a részben baloldali szavazók segítségével hatalmon maradt kormány segítsen a baloldali társadalmi szervezetek működéséhez szükséges feltételek megteremtésében.

Wirth Ádám

A MARX KÁROLY TÁRSASÁG ORSZÁGOS VEZETŐSÉGÉNEK

FELHÍVÁSA

Az országgyűlési választások második fordulóján dől el, hogy a reális erőviszonyok szerint továbbra is a bal-liberális kormánykoalíció irányítja-e az ország ügyeit, vagy a FIDESZ visszatér a hatalomba.

Társaságunk, mint pártoktól független civil szervezet, politikai és világnézeti alapállásunknak megfelelően, kritikusán viszonyul a jelenlegi MSZP-SZDSZ koalícióhoz. Ennek ellenére abban vagyunk érdekeltek, hogy a *FIDESZ és szövetségesei, mint szélsőségesen antikommunista, nacionalista politikai erők, ne kerüljenek hatalomra!*

Felhívjuk Társaságunk tagjait és szimpatizánsait, hogy a választások második fordulóján menjenek el szavazni, és szavazzanak az MSZP-SZDSZ közös képviselőjelöltjeire.

Akadályozzuk meg az Orbán Viktor vezette diktatórikus jobboldal hatalomra jutását!

Budapest, 2006. 04. 12.

**A Marx Károly Társaság
Országos Vezetősége**

Nem csak a tragédia mértékének hírhöz szemtanúja, de a náci haláltábor működésének pontos leírója is volt az Auschwitzból megszökött Rudolf Vrba, aki március 27-én halt meg 81 éves korában a kanadai Vancouverben. Személyéről a The New York Times közölt méltató cikket pénteki számában.

A szlovákiai Topolcsányban 1924-ben született Vrba a háború után neves kutató orvos lett, de a leghíresebb munkája teljesen más jellegű: gázkamrákkal és krematóriumokkal illusztrált, figyelemreméltó részletességgel megírt beszámoló. Az Auschwitz Jegyzőkönyv néven ismerté vált dokumentum pontossága annak köszönhető, hogy szerzőjének olyan munkákat kellett végeznie, amelyek révén a haláltábor minden részében megfordult, így a gázkamrákban is.

Vrba egy társával, Alfred Wetzlerrel szökött meg 1944. április 7-én. (Wetzler 1988-ban halt meg.) Jelentésük két másik szökevény, valamint egy lengyel őrnagy értesüléseivel kiegészítve jelent meg. Az Auschwitz Jegyzőkönyvet a nürnbergi perben bizonyítékként használták fel a náci vezetők ellen.

Rudolf Vrba 1963-ban kiadta önéletraj-

Milosevics halála

Andrej Mancsuk cikke a "Novij Ponyegyelnyik" c. orosz hetilapban (rövidítve)

Végetért az 5 éves igazságszolgáltatási imitáció, az "Egyesült Európa" történetének egyik legszégyenletesebb oldala – írja az orosz lap. – Kevesen kételkednek abban, hogy a volt jugoszláv elnök nem természetes okokból halt meg. Öt nappal korábban a hágai börtönben végzett magával – a hivatalos verzió szerint – Milan Babics, Szerb Kraina volt elnöke. Viszonylag fiatal volt, teljesen egészséges, és letöltötte már 13 éves büntetésének egyharmadát, számíthatott rá, hogy határidő előtt kiengedik. Az év elején Babics megtagadta, hogy terhelő vallomást tegyen Milosevics ellen egy kulcsfontosságú vádpontban.

Milosevics szívbetegségben és változó vérnyomásban szenvedett. Többször megtagadták tőle a szükséges kezelést, amely csak a börtönön kívül lett volna lehetséges. Szemtanúk szerint azonban a volt elnök jobban érezte magát, és újabb fellelőre készült a bíróság előtt. Többek közt nyilvánosan vitatni akarta Milan Babics halálának hivatalos verzióját, emlékeztetve rá, hogy az utóbbi öt évben a bírósági börtönben hat letartóztatott halt meg. Azt is meg akarta említeni, hogy a hágai börtönt a náciak az elfogott ellenállók kínzására és kivégzésére használták.

Milosevicsét 2001-ben adták ki a hágai bíróságnak. Akkoriban, öt évvel ezelőtt, így írtunk erről: "Erre az emberre a Nyugatnak azért van szüksége, hogy megfossza

vezetőjüktől a Jugoszlávia helyreállítására irányuló esetleges kísérleteket. Hogy leszámoljon azzal az emberrel, aki nem félt szembeszállni a NATO agressziójával, és megmutatta a világnak: lehetséges az ellenállás. Hogy kiírta a jugoszláv népek emlékezetéből az 1999-es év két tavaszi hónapját, amikor harcukat feszülten figyelték a világ haladó erői."

A hágai börtönben Milosevics átforgalmazta az ellene indított pert az imperializmus elleni vádemelésé. Leleplezte a bíróság képmutatását, az EU és az USA gyászpoltikusainak cinikus büntetéseit, szerepüket a balkáni belső viszályok kirobbantásában. Bírósági felszólalásai dokumentumokká váltak, amelyek porrá zúzták a vádat, és sokak számára új megvilágításba helyezték a jugoszláviai háborút.

Milosevics nem volt kommunista. Gondolkodásában jelen volt a nacionalizmus, bár jóval kevésbé, mint az EU liberálisai állították. Túlságosan bízott az orosz vezetőkben, akik aztán a Nyugat első követelésére kiszolgáltatták őt. Ezek a tévedései okozták, hogy a NATO elleni háborút nem tudta népi háborúvá formálni, felfegyverezve a lakosságot, és leszámolva a komrádor burzsoázia ötödik hadoszlopával. Ezért szenvedett vereséget. Ennek ellenére egyike volt és marad azoknak az európai polgári vezetőknek, akikben megvolt az erő és a bátorság ahhoz, hogy ne vesse alá magát a világhatalomra törő imperializmus diktátumainak. Emlékét a népek tisztelettel fogják megőrizni – fejezi be cikkét az orosz hetilap.

Meghalt Rudolf Vrba az auschwitzi hírvivő szökevény

zi könyvét "Menekülés Auschwitzból: Nem tudok megbocsátani" címmel. A The Ottawa Citizen lapnak 2005-ben adott interjújában úgy ítélte meg, hogy a "Végső Megoldás" erejét titkossága és képtelensége adta".

"Megszöktek, hogy megtörjem azt a hiedelmet, hogy ez nem lehetséges és leállítam a további gyilkosságokat" – mondta. A haláltáborok borzalmairól csak fokozatosan szerezhetett tudomást a világ. 1944 januárjától kezdett fény derülni a Birkenauban, Auschwitz megsemmisítő részlegében folyó szörnyűsége.

Április 4-én egy szövetséges felderítő gép mintegy véletlenül fényképet készített Auschwitzról is egy szintetikus üzemanyaggyár építését fürkészve. Vrba és Wetzler április 7-én szökött meg. Április 24-én eljutottak az észak-szlovákiai Zsolnába, ahol zsidó vezetők segítségével elkészítették a jelentést.

A 32 oldalas dokumentumot megküldték a brit és az amerikai kormánynak, a Vatikánnak, a Nemzetközi Vöröskeresztnek. És megküldték a Hitler listáján a következő

áldozatként szereplő magyarországi zsidók vezetőinek is. Vrba és Wetzler azért határozta el magát a szökés mellett, hogy figyelmeztesse a magyar zsidókat. A gázkamrákhoz új vágányt épült és hallották a náciakat arról beszélni, hogy "magyar kolbász" érkezik.

A magyar zsidó vezetők azonban nem tettek közzé figyelmeztető felhívást. Az egyik magyarázat szerint attól féltek, a figyelmeztetéssel veszélyeztethetik azt a később sikertelenné bizonyult egyezséget, amelyről Adolf Eichmann-nal alkudoztak a zsidók legalább egy részének a megmentéséről.

Június 6-án két auschwitzi szökevény érkezett Zsolnára, Arnost Rosin és Czeslaw Mordowicz, akik elmondták, hogy vagonokban érkező magyar zsidókat mészárolnak le. Vrba és Wetzler figyelmeztetése azonban a magyar zsidók egy részét megmentette, a becslések szerint legalább száz ezret. A szövetségesek nyomására és a felelősségre vonással való fenyegetés hatására Horthy Miklós kormányzó 1944. július 9-én leállította a deportálásokat – olvasható a The New York Times cikkében.

A szovjet történelem befeketésének fél évszázada (II.)

(Az alábbiakban befejezzük Jurij Jemelmanov cikkének előző számunkban megkezdett ismertetését.)

Szemicsasznij, aki a XX. Kongresszus után a KGB elnöke lett, így ír emlékirataiban: miután Sztálin testét eltávolították a Mauzóleumból, „számos levél érkezett olyanoktól, akik nem értettek egyet a határozattal. A levélírók kiemelték Sztálin óriási szerepét a fasiszta Németország feletti győzelemben. Hosszú ideig senki sem akarta vállalni a felelősséget a régóta elkészült mellszobor felállításáért. Sztálin sírját hosszú éveken át virágok borították. Mindig frissek.”

Sztálin újratemetésével egyidejűleg, mindenütt átkeresztelték a Sztálin nevével viselő városokat, utcákat, tereket. Sztalinoból Donyeck lett, Sztálingrádból Volgograd, Sztálinabadból Dusanbe. Franciaországban megmaradtak a Sztálingrádra emlékeztető utcák és terek, a Szovjetunióban mindent eltöröltek. Csak Goriban, Sztálin szülővárosában maradt meg az emlékműve, és a tevékenységét bemutató múzeum, nem messze Sztálin szülőházától.

Új lendületet kapott a Sztálin-ellenes kampány 1962-ben: az év őszén kellett döntenie a KB-nak Hruscsov javaslatáról, amely szét akarta választani az irányító pártszerveket ipariakra és mezőgazdaságiakra. A plénum a Hruscsov kalandorpolitikáját jellemző rakétaválság befejeződése után zajlott le. Hruscsov félt, hogy a KB-tagok elítélik őt nemzetközi tevékenységéért, és előadói beszédében váratlanul egéig magasztalta Szolzsenyicin „Ivan Gyenyiszovics egy napja” c. elbeszélését. Megemlítette, hogy kollégái a KB Elnökségében azt ajánlották: ne adják ki az elbeszélést. „Számomra világos, elvtársak – mondta róluk Hruscsov –, hogy sokan közülünk nem irtották ki magukból a sztálinizmust.” Ezzel a megjegyzésével Hruscsov figyelmeztette kollégáit: aki bírálni fogja őt bel- és külpolitikai kudarcaiért, magára vonja a „sztálinizmus” vádját. Emellett a „Pravda”, rövidebb plénum megnyitása előtt, közölte Jevtusenko „Sztálin örökösei” c. versét. Ebben jól érthető célzások voltak a „titkos sztálinistákra”, akik – állítólag – revánsról ábrándoznak. Mint mindig, Hruscsov ezúttal is teljességgel politikai célok érdekében alkalmazta a Sztálin-témát. El is érte, amit akart: a pártszervek szétválasztásáról szóló javaslatát elfogadták.

1962 decemberében, a kultúra jeles személyiségeinek tiszteletére rendezett fogadáson, Hruscsov pohárköszöntőt mondott Szolzsenyicinre, és kijelentette: az író el-

beszélése Lenin-díjat érdemel. A díjat odaítélő bizottság azonban elvetette Hruscsov javaslatát. Hruscsov ezután hirtelen megváltoztatta magatartását azokkal az írókkal szemben, akiknek műveit nemrég még felhasználta kollégái ellen. A KB Elnökségének 1963. április 25-i ülésén ezt mondta: „Szolzsenyicin már megint írt egy silány könyvet.” Jevtusenkóról pedig így nyilatkozott: „Hogy üvöltöznek: Zsenya, Zsenya! 15 000 tökfaj. Moszkva nagy, nem nehéz ennyi tökfaját összecsozíteni! Ez egy banda.” Az „Olvasás” íróját is megtámadta: „Valami olvasásról beszél – milyen ügyesen dobta be ezt a szót az a szélhámos Erenburg!”

Ebben az időben Hruscsov újra felfedezte Sztálin tevékenységének pozitív oldalait. A kultúra kiválóságai előtt megindultan méltatta Sztálin érdemeit az iparosításban és a kollektivizálásban. „Amikor eltemettük Sztálint, könnyekkel telt meg a szemem. Őszinte könnyek voltak ezek.” Igaz, hozzátette: „Élete utolsó éveiben Sztálin nagyon beteg volt, gyanakvó, üldözési mániás.” De rögtön azután idézett Sztálin és Solohov levelezéséből, rámutatva: Sztálin véget vetett a helyi megtorlásoknak, mielőtt tudomást szerzett róluk, segített a kolhozparasztoknak, ha hozzáfordultak.

Hruscsov után

1964-ben már nyilvánvalóak voltak Hruscsov politikájának kártételei: kettészakadt a szocialista tábor és a nemzetközi kommunista mozgalom, egymást követték a kudarcok a tervteljesítésben, megbuktak a népgazdasági tanácsok, szétszilárdott a gazdaság, szétesett a párt, a szovjet történelem befeketésére nyomán eszmei-politikai erózió marta a társadalmat. Hruscsovot leváltották; végzetes lett volna az országgra hatalmon hagyni.

Hruscsov eltávolításával egyidejűleg a pártvezetőség megszüntette a Sztálin-ellenes kampányt. A „személyi kultusz” fogalmát kivonták a forgalomból. A fasiszmas feletti győzelem 20. évfordulóján Brezsnyev, az új főtitkár, évek óta először említette meg Sztálin nevével a győzelem szerzői között. Nagy taps volt a válasz.

Hamarosan megjelentek Zsukov, Rokoszovszkij, Konyev, Vasziljevskij, Merckov, Bagramjan, Styemenko és más katonai vezetők emlékirata, amelyekből kitért, milyen mesterien vezette Sztálin a szovjet fegyveres erőket a háborúban. Hruscsov egykori munkatársai azonban, akik annak idején nem győzték magasztalni vezetőjüket, ellentámadásba lendültek. A

Politikai Iroda 1969. decemberi ülésén többen elítélték a marsallok emlékiratait, Sztálin születésének 90. évfordulóján pedig csupán egy száraz, frázisos megemlékezést adtak ki. Az okmány legfőképpen a hivatalban lévő pártvezetőséget dicsőítette. A kor ellentmondásos történelmi folyamatainak elemzését mellőzték.

Az USA-ban felismerték, hogy a „Sztálin-kérdés” a szovjet rendszer Akhillesz-sarka lehet. Minthogy a szovjet vezetőség elmulasztotta a sztálini korszak elmélyült elemzését, és Hruscsov tevékenységét is csupán „voluntarizmusa” és „szubjektívizmusa” miatt bírálta, a szovjet társadalmat felkészületlenül érte a minden vonalon megindított szovjetellenes propaganda-hadjárat és a gorbacsovi „peresztojka”. Filmek, színdarabok, tv-játékok, rádióadások gyalázták összehangoltan a szovjet múltat, Jakovlevnek, Gorbacsov közvetlen munkatársának vezényletével. Amikor a „peresztojka” zsákutcába jutott, Gorbacsov – Hruscsovhoz hasonlóan – a sztálinizmus vádjával lépett fel kritikusaik ellen. Egyszerűen átvette az imperialista propaganda szövegeit, amelyeknek befogadására az előző évtizedek már előkészítették a talajt.

A Szovjetunió összeomlása után kibővítették a Sztálin-ellenes hadjáratot a Lenin elleni módszeres támadásokkal. Jelicin már az egész szovjet történelmet „fekete gödörnek” nevezte, amelyben 70 éven át szenvedett Oroszország. Volkogonov, aki kétkötetes Sztálin-ellenes könyvében „a leninizmus árulójának” bélyegezte Sztálint, újabb könyvében már Lenint kárhóztatta két kötetben át „antihumanizmusáért”. A tömegkommunikáció fáradhatatlanul ontja rémtörténeteit a szovjet élet szörnyűségeiről, a nemesek, papok, cári tisztek tragikus sorsáról, a kollektivizálás 100 millió paraszti áldozatáról, a légerekben raboskodó további 100 milliókról.

Mégis: a 90-es évek óta szakadatlanul nő Sztálin népszerűsége, az antisztálinista propagandának hitelt adók száma viszont, a közvélemény-kutatások szerint, egyharmadára zsugorodott. Az orosz városokban és falvakban emlékműveket emelnek Sztálinnak, helyreállítják a ledöntött Lenin-szobrokat, múzeumokban mutatják be a két vezető tevékenységét.

Másrészt, az Európa Tanács Parlamenti Közgyűlésének kommunista-ellenes határozata után, erősödik a szovjetellenes propaganda is. Említésre méltó, hogy a szélső-jobboldali Zsirinovszkij Hruscsovnak a XX. kongresszuson tartott beszédét használja fel saját politikai céljaira.

Új hullám Latin-Amerikában

(Rövidíve)

Mégsem halt meg hiába Ernesto Che Guevara 1967 októberében, a Bolíviai-felföldön? Most, majd negyven évvel később, a baloldali, kokatermelő szakszervezeti vezető, őslakos indián Evo Morales tisztebe. Korábban már Argentínában, Chilében, Brazíliában, Uruguayban, Venezuelában és Panamában is baloldali – szocialista, szociáldemokrata, populisták, nacionalista – elnököt választottak.

A szovjet “veszély” elhárultával az amerikai külpolitika kiadta a jelszót a demokráciák helyreállítására Latin-Amerikában. Feltételezték, és ez be is igazolódott, hogy az egyenruhásoknál a polgári kormányok nyitottabbak a neolibális gazdaságpolitikára, így a multik behatolására is. Közben azonban a szabad piaci kapitalizmus fő vesztesei, a szegény tömegek helyzete tovább romlott. (A régió 500 milliós lakosságának 43 százaléka él a szegénységi küszöb alatt.) A hagyományos politikai és gazdasági elit majd mindenütt válságba került.

A világsajtó egy része forradalomnak minősíti azt, ami most Latin-Amerikában végbemegy, pedig a változások “szelidebbek”, mint Kubában.

Az első országcsoportba tartozó *Chilének* a Pinochet-diktatúra bukása, 1990 óta van baloldali (szociáldemokrata vagy – mint most – szocialista) elnöke, *Brazíliának* négy éve, *Argentínának* három éve, *Uruguaynak* egy éve. Ezekben az országokban szigorúan betartják a polgári demokratikus kereteket. Lényegében változatlan a piacgazdasági modell, nem államosítanak, nem kérdőjelezik meg a külföldi befektetéseket. A baloldaliság elsősorban abban nyilvánul meg, hogy az állami kiadásokból többet fordítanak a szegénység csökkentésére, a közoktatásra.

Más a helyzet a forradalmi változásokat és határozott antiimperializmust hirdető, a helyi őslakos indiánokra és a meszticekre támaszkodó, a latin-amerikai antiimperialista hagyományokra hivatkozó Hugo Chávez és Evo Morales *Venezuelájában* illetve *Bolíviájában*. Valószínűleg hozzájuk csatlakozik majd a májusi választások után a baloldali, indián származású Ollenta Humala *Peruja*, majd később *Nicaragua* is, ahol ez évi választásokon – az előrejelzések szerint – visszatérhet a Kuba-barát Sandinista Front a hatalomba, élen Daniel Ortégával. Az is tény ugyanakkor, hogy még Hugo Chávez venezuelai elnök sem követte az általa példának tekintett kubai modellt a termelési eszközök társadalmi tulajdonba vételével. De kötelezte a külföldi olajtársaságokat, hogy a venezuelai ál-

lami céggel vegyesvállalatokat létesítsenek, az ez ellen ágáló Total és ENI cégek egy-egy olajmezőjét “ellenőrzése alá vonta”. Voltak továbbá földosztások, alakulhatnak a szövetkezeti tulajdonú vállalkozások.

Hugo Chávez komoly szociális programokat hajt végre, kezdve az analfabetizmus felszámolásával, majd folytatva lakások, iskolák, kórházak építésével. Egyelőre jut ezekre az olajbevételekből. A volt katonatiszt elnök kubai példára *hozzákezdett a népi milíciák kiképzéséhez* “ a készülő amerikai intervenció visszaverésére”.

Bolíviában sem kezdődtek államosítások, de Evo Morales kormánya bíróság elé kívánja állítani a korábbi négy elnököt a külföldi cégeknek adott földgáz-kitermelési engedélyek körüli kenőpénzekért.

A baloldali trenddel egyelőre dacol Kolumbia, Guatemala és Salvador is. Három olyan ország, ahol hosszú időn át gerillaháború dúlt, illetve Kolumbiában még ma is tart. Washingtont alighanem leginkább a Mexikóban, júliusban esedékes elnökválasztás foglalkoztatja. Az esélyes Andres Manuel Lopez Obrador, Mexikóváros volt baloldali polgármestere, aki már sokat tett a városi szegényekért, de viszonya jó a mexikói üzleti körökkel is.

A politikai átrendeződés értelemszerűen megszüntette Fidel Castro Kubájának elszigetelődését, mára lényegében valamennyi latin-amerikai ország helyreállította vele a diplomáciai kapcsolatokat. Hugo Chávez kőolajjal és egyéb termékekkel honorálja a mintegy húszezer kubai orvos és tanító munkáját a venezuelai szegénynegyedekben. Chávez után Evo Morales is “tanítómesterének” tekinti a kubai vezetőt.

Washingtonnak az a fő gondja, hogy Chávez latin-amerikai összefogást szorgalmaz – ezt erősítve kedvezményes feltételű kőolajexporttal számos térségbeli államnak – a Bush elnök által képviselt szabad kereskedelmi övezet tervével szemben. A szocialista elnökű Chile és Uruguay a szabad kereskedelmi övezet híve, ám Brazília, Argentína inkább Chávezzel ért egyet.

Az új helyzetre a közel-keleti és ázsiai háborúival lekötött Washington diplomáciája megkésve igyekszik reagálni. Közben Chávezzel a viszony – a jelek szerint – már helyrehozhatatlanul megromlott, Condoleezza Rice külügyminiszter a chilei szocialista elnök asszony, Michelle Bachelet beiktatásán olajágot nyújtott Evo Morales bolíviai elnöknek az együttműködés felajánlásával. A napokban pedig Rice kijelentette, nem lát okot arra, hogy megváltozzanak a mexikói-amerikai kapcsolatok, bárki is győzzön a nyári elnökválasztáson.

Forrás: Népszabadság 06.04.08.

Ortutay L. Gyula

A KUBAI NAGYKÖVET LÁTOGATÁSA A MARX KÁROLY TÁRSASÁGNÁL

Társaságunkat megtisztelte látogatásával *Sonia Díaz* asszony, a Kubai Köztársaság magyarországi nagykövete.

A lelkesen fogadott vendég beszámolt hazája helyzetéről, főleg a gazdaságról, amelynek az amerikai blokád által támasztott óriási nehézségeit csaknem az elviselhetetlenségig fokozta a Szovjetunió megsemmisülése. Kuba éveken át rendkívüli állapotban élt, de népe kiállta az embertelenül kemény próbatételt.

Ma már a kubai gazdaság kilábalóban van a mélypontról. Noha a veszélyek és nehézségek – amelyekről a nagykövet asszony nyíltan beszélt – máig sem háruhtak el, a GDP 2005-ben mégis 18,8 százalékos növekedést ért el; ami annál is értékebb eredmény, mert az országnak, a blokád és az USA területéről kiinduló, nemegyszer súlyos emberáldozatokat követelő terrorakciókon kívül, három hurrikán pusztító erővel kellett szembenéznie.

Az ENSZ többször is elítélte, csaknem egyhangúlag hozott határozatokkal. Az USA ezzel nem törődik, a blokád gátlástalanul folytatja. A kubai forradalmi rendszer szilárdságát bizonyítja, hogy 2005-ben 50 százalékkal nőtt a külkereskedelmi forgalom, és ma már mintegy 3000 cég kereskedik a szigetországgal, köztük amerikaiak is. Egyedül az új biotechnikai termékek évi 200 millió dollár bevételt hoznak.

Más téren is vannak számottevő eredmények. Fejlődött a kőolajtermelés, ma már hazai kőolajból fedezik a háztartási villanyenergia-szükségletet. Az ország egyik büszkesége az egészségügy: jelenleg kb. 70 000 orvos működik Kubában, és az internacionalizmus jegyében orvosokat képeznek az egész fejlődő világ számára. 1959 óta több mint 100 000 külföldit képeztek ki: főként a fejlődőkből jött fiatalokat, de amerikaiakat is, akik odahaza nem tudták megfizetni az egyetemi költségeket. Emellett rendszeresen küldenek orvosokat katasztrófa sújtotta külföldi országokba.

A hallgatóság figyelemmel és érdeklődéssel követte a nagykövet asszony beszámolóját és válaszait a szinte szünni nem akaró kérdésekre. Szégyen, hogy nemcsak az EU, de egyes baloldali pártok képviselői is csatlakoztak a Kuba elleni hecckampányhoz, és nem a terrorakciókat szervező Egyesült Államokat, hanem a terror ellen védekező Kubát ítélték el terrorizmus címén.

Vélemények Ságvári-ügyben

“Hazafias büszkeség tölt el, ha arra gondolok, hogy honunk a nemzetközi reakció egyik központja.”

Tamás Gáspár Miklós

Györe Imre: A mi bíránk

Itt ülök meglepetten és döbbenet: váratlanul ért ez a dolog, még nem szoktam hozzá, de nem is akarok.

Úgy érzem, mintha valaki elvágta volna az idő fonálát, s kivágta volna belőlem a történelmet vagy engem a történelemből, s nem tudom, lehet-e így emlékezni, lesz-e folytatás, vagy itt maradok a történelmi semmiben, valami ismeretlen fenyegetés árnyékában.

Arról van szó, hogy a Legfelsőbb Bíróság Kónya József tanácsa szerint Ságvári Endre kommunista hazafit, aki 1944 nyarán az országot megszálló német csapatok és magyar csatlósaiak elleni küzdelmet szervezte, jogosan lötték le tűzharcban a csendőrmozgatók, mert az akkor hatályos magyar törvények szerint cselekedtek, míg Ságvári ezeket a törvényeket lábbal tiporva szembeszállt velük.

Jól emlékszem 1944 márciusára, mikor Keszthelyen a házak fölött süvítettek a német vadászrepülőket, az utcán páncélosok csörömpöltek s hozták-erősítették az akkor hatályos törvényeket. Nyilván ezek miatt tüntek el gyerekkori pajtásaim, Singer Feri, Frank Rezső meg a többiek, egyik napról a másikra, s mint később megtudtam: füstté váltak valamennyien.

Eme hatályos törvények ellen is harcolt Ságvári Endre, Bajcsy-Zsilinszky Endre, Kiss János altábornagy és mások. Most kiderült, hogy nem érvényes ez az egész, ha Ságvári az, akkor a többiek nem hősök, nem mártírok, hanem a hatályos törvényekkel szemszálló bűnözők, kik megérdemelték sorsukat.

Am eszembe jutnak Paul Éluard, a nagy francia költő verssorai:

“De mi szerettük hőseinket, és mártírjainkat S ők a mi egyetlen bíránk.”

Így ha kétségeim vannak bármi ügyben s támaszt keresek a zürzavaros jelenben, melyben a köztársaság csak ruha (söt álruha) némelyek számára, egyetlen bíránk bíránk szemébe nézek mások helyett.

Mert tudván tudom, hogy a sajátos jogértelmezések ellenére ők, mint Éluard írja:

“Hajnalba öltözötten lépnek ki a halálból Ők a mi feltámadt erős testvéreink.”

(Megjelent a **VASÁRNAPI HÍREK** “VÉLEMÉNYEK” c. rovatában)

Jogszabály, értelmezés

Jogsértésem többszörösen elévült, így bevallhatom: 1944-ben a fennálló törvényekkel dacolva – miként Ságvári is – hamis papírokkal bujkáltam a hatóságok elől. Ráadásul e papírokat az illegális kommunista párttól kaptam, melynek tagjait – mint a Legfelsőbb Bíróság Büntetőjogi Kollégiuma értésemre adta (*Kell-e menteni a Legfelsőbb Bíróság ítéletét?*, március 17.) – az 1921. évi III. törvénycikk alapján jogszerűen körözték. Én még azzal is tetéztem törvénysértésemet, hogy amikor egy volt diáktársam felismert és jogkövető állampolgárhoz méltóan a gettóba vitt, onnan is megszöktem. Ehhez egy rendőr is a segítségemre volt, aki így szintén megszegte a fenti törvényt, s ha ezért elítélték, nem számíthat rá, hogy rehabilitálják.

A Kollégium állásfoglalását saját esetre lefordítva, azt sem mondhatom, hogy jogsértő magatartásom “jogos önvédelem” volt, hiszen a velem szemben alkalmazott hatósági intézkedés – a gettóba zárás – az állásfoglalás értelmezésében jogszerű lett volna. Az írás többszöri elolvasása után sem találtam választ arra a kérdésre, hogy egy országban, amelyet a németek megszálltak, változik-e bizonyos jogszabályok értelmezése, de egy ilyen apró kifogás nyilván túlzott igényesség lenne részemről. Miként annak felvetése is, hogy vajon a német megszállás, a megszálló erővel való együttműködés nem jelenti-e a korábbi államrend megdöntésének szándékát, vagyis nem ütközik-e az 1920. évi III. törvénybe. És ennek értelmében nem azok jártak-e el jogszerűen, akik szembeszálltak a kollaboránsokkal.

... vajon miért nem elégedett meg a bíróság a véten csendőr rehabilitálásával, és miért kell bizonygatni azt, hogy Ságvári részéről történt a jogsértés? Ságvárinak – amikor nem pusztá kézzel szállt szembe a négy csendőrrrel – eszébe juthatott volna Sallai és Fürst, szinte napra pontosan, 12 évvel azelőtti kivégzése. Ha megadja magát, életben maradt volna – legalább decemberig, amikor az ellenállási mozgalomban részt vevő társaival, Bajcsy-Zsilinszky Endrével, Kiss Jánossal, Pesti Barnabással és más “jogsértőkkel” együtt állhatott volna a bitófa alá.

Kerekes Ottó
Budapest

(Megjelent a Népszabadság ez év április 12-i számában.)

Jogharmonizáció

A Népszabadság Levelezési Rovatának

Budapest

Olvastam, hogy bíróilag rehabilitálták Kristóf László egykori csendőrmozgatót, akinek tárgyalásán annak idején több mint 70-en tanúskodtak arról, hogy a vádlott verte és kínozza őket.

Most, amikor a Ságvári-ügyben újból szóba került a neve, tudomásom szerint azzal az indokolással rehabilitálták, hogy a kor hatályos jogszabályai szerint járt el.

Ez szöveget ütött a fejembe. Vegyük például a mosonmagyaróvári sortűzper elítélteit: úgy tudom, az akkoriban hatályos jogszabályoknak és katonai esküjüknek megfelelően védtek a rájuk bízott laktanyát. Ha nem teszik, hadbíróóság elé kerülnek.

Szeretném tehát megkérdezni Önöktől, akik nyilván jártasabbak a jogban, mint én: összhangban van-e a mai magyar jogrend a mai magyar jogrenddel? És ha az eset precedensül szolgál – azt hiszem, így mondják az ilyesmit –, nem kellene-e eljárást indítani II. Rákóczi Ferenc ellen?

Vagy Petőfi (Petrovics) Sándor ellen, aki 1848. március 15-én felkelést szervezett a törvényes államrend ellen, és nyilvánosan terjesztette “Akasszátok fel a királyokat” című lázító röplapját?

Vagy Kossuth Lajos ellen, aki a törvényes uralkodót trónfosztottnak nyilvánította. Persze, mint laikus, nem tudhatom, nem évült-e el az ügyük.

Ha igen, nem kellene-e legalább a szobraikat ledönteni, és a róluk elnevezett utcákat és köztereket átkeresztelni? Nem kellene-e figyelmeztetni a Német Szövetségi Köztársaság hatóságait, hogy ne ünnepeljék hősként a Hitler-ellenes összekövés résztvevőit, hiszen Hitleré volt a törvényes hatalom?

Kérem, segítsenek ki jogi zavaromból.
Tisztelettel

Rozsnyai Ervin
Budapest

(A levelet a Népszabadság nem közölte, a kérdésekre nem válaszolt.)

ANYÁK NAPJÁN SZERETETTEL KÖSZÖNTJÜK AZ ÉDESANYÁKAT!

Ady Endre:

Az anyám és én

Sötét haja szikrákat szórt,
Dió-szeme lángban égett,
Csipője ringott, a büszke,
Kreol-arca vakított.

Szeme, vágya, eper-ajka,
Szíve, csókja mindig könnyes.
Ilyen volt a legszebb asszony,
Az én fiatal anyám.

Csak azért volt ő olyan szép,
Hogy ő engem megeremjen.
Hogy ő engem megfogadjon
S aztán jöjjön a pokol.

Bizarr kontyán ült az átok.
Ez az asszony csak azért jött,
Hogy szülje a legbizarrabb,
A legszomorúbb fiut.

Ő szülje az átok sarját
Erre a bús magyar földre,
Az új hangú tehetetlent,
Pacsirta-álcsa sirályt.

Fénye sincs ma a szemének,
Feketéje a hajának,
Töpörödött, béna asszony
Az én édes jó anyám.

Én kergettem a vénségbe:
Nem jár tőle olyan távol
Senki, mint torz-életével
Az ő szomorú fia.

Magyar - Kubai Szolidaritási Társaság Alakuló Ülése

Budapest

Tisztelt Alakuló Ülés!

A Marx Károly Társaság egyetértését fejezi ki az Önök felhívásában foglaltakkal és a megalakítandó Társaság céljaival. Szolidaritásunkat fejezzük ki a szocializmust építő Kubával és annak törekvéseivel.

A Marx Károly Társaság részt kíván venni a Magyar–Kubai Szolidaritási Társaság megalakulásában, programjának, alapszabályának kialakításában, további működésében.

Sok sikert kívánunk az alakuló ülés résztvevőinek további munkájukhoz.

Budapest, 2006. március 22.

Dr. Rozsnyai Ervin
a Marx Károly Társaság elnöke

A Marx Károly Társaság központi fogadóórái:

Minden hónap 3. pénteken 15–18 óra
Zsigmond-tér 8. I. em.

Telefon ügyelet: Szombat-vasárnap-
ünnepnep kivételével
08 – 18 óra között
06 20 355 53 04 mobil számon

A MARX KÁROLY TÁRSASÁG KÖZLEMÉNYEI

* *Márciusi központi vitafórumunkon kubai vendégünk, Sonia Diaz nagykövetség asszony* tartott tájékoztatót Kuba jelenlegi helyzetéről. A kitűnő hangulatú, telt házas rendezvényt a BAL, az MKT és a MET együttesen szervezték.

* *Április 21-i központi vitafórumunkon Wiener György országgyűlési képviselő (MSZP)* tartott vitaindító tájékoztatót a választások első fordulójának eredményeiről.

* *Május 19-i központi vitafórumunkon dr. Wirth Ádám* fog tájékoztatót tartani az országgyűlési választások végleges eredményéről.

* *Országos Vezetőségi ülésen* az első negyedévi munka eredményeit és a következő negyedévi feladatokat tárgyalták a résztvevők. Felhívásban rögzítették az országgyűlési választásokkal kapcsolatos állásfoglalásukat.

* *Elméleti-politikai műhelymunka keretében* között a terrorizmusról, majd a szocialista rendszer bukásának okairól került sor vitára. Következő műhelyvitára május 5-én, majd május 16-án kerül sor, *Dr. Alpár Róbert*, illetve *Dr. Széchy András* vezetésével.

* *Május elsején a Városligetben, a szokott helyen állítjuk fel sátrunkat*, ahol a "Dialektika" legújabb és korábbi számait kaphatják meg az érdeklődők. Könyveink árusítására is sor kerül. Kapható lesz az EZREDVÉG legújabb száma is.

Lapzártakor érkezett:

Megrongálták Ernst Thälmann emlékművét

Ellopták Ernst Thälmann fejét a már magántulajdonú ingatlanról. Az első felvételt 2004. augusztus 22-én, a második 2006. április 9-én készült.

Dialektika

A Marx Károly Társaság időszaki lapja

Felelős kiadó: a Társaság elnöke
1067 Bp. Eötvös u. 2. **Tel:** 342-1068
Szerkeszti: a Szerkesztőbizottság
Felelős szerkesztő: dr. Rozsnyai Ervin
OTP számlasz.: 1171 1041-2085 9590

Nytsz.: 75/763/1997
Internet: <http://dialektika.extra.hu>
E-mail: dialektika@freemail.hu
Nyomás: Unio-Print Kuvert Kft.
Felelős vezető: Szabó László igazgató